

Vocaal

ZET DE TOON IN DE KCZB

Nr. 05 | nov/dec 2017

Cappella Amsterdam zoekt naar absolute kwaliteit

Topkoor wil zich verankeren
in het concertleven

P6

Vader en dochter samen in het koor

"Muziek vergezelt je in
je dagelijks leven."

P12

Tips voor effectieve zangoefeningen

"Als je maar een
goede houding hebt"

P20

kczb

Zing mee, vorm samen één megakoor
en steun longonderzoek!

17 FEBRUARI 2018 – KLOKGEBOUW – EINDHOVEN

ADEMNOOT

Trijntje Oosterhuis en Edsilia Rombley zingen mee. Jij ook?

HET LONGFONDS HEEFT JOUW STEM HARD NODIG!

Koop je ticket nu op ADEMNOOT.NL

ZING MEE IN PROJECTKOOR!

CARMINA BURANA

5-daagse koorreis van 29 april t/m 3 mei 2018
met repetities en concert in het Rudolfinum in Praag
m.m.v. solisten van de Staatsopera

DIRIGENT: MARTIN VAN DER BRUGGE

PRIJS: € 695,-- P.P. INCLUSIEF:

- Deelname aan repetities en concert in Praag
- Repetitiedagen in Nederland op 7 en 14 april 2018
- Bezoek Dvořák huis en Smetanahuis
- Boottocht over de Moldau
- Stadsbezigting Praag o.l.v. deskundige gidsen
- 4 drie-gangen maaltijden
- Verblijf in **** Hotel in Prague
- Vervoer per luxe touringcar

VRAAG SNEL EEN BROCHURE AAN BIJ:
I.C. Productions, Postbus 655, 5000 AR Tilburg
Tel.: 013-536 39 21 / www.koorprojecten.org

Is op zoek naar een DIRIGENT (M/V) voor zijn cantorij en eventueel voor het muziekensemble

De dirigent...

- heeft een brede kerkmuzikale interesse
- heeft gevoel voor liturgie en hoe een kerkdienst werkt
- verzorgt afstemming met voorgangers voor inpassing van muziek in de kerkdienst
- kan leiding geven aan muziekgroepen
- is ambitieus en wil zich inzetten om nieuwe initiatieven te starten

De kerkmusicus beschikt over:

- affiniteit met onze kerkelijke richting
- competentie op het gebied van vocale aansturing (cantorij, gospelkoor, kinderkoor)
- competentie op het gebied van instrumentale aansturing

Honorering conform de regelingen van de PKN.

Muzikaal profiel "De Kandelaar":

Onze gemeente telt bijna 500 leden en heeft een zeer gevarieerde samenstelling. De Kandelaar beschikt over een orgel en een vleugel en voorts over een cantorij, een muziekensemble, een koperblazersgroep en een combo.

Brieven te richten aan de scriba van de kerkenraad: Dr. J.P. de Vries
Heiligenbergerweg 116, 3816 AM Amersfoort
of per e-mail: scriba@amersfoort-c.gkv.nl
Interesse graag vóór 10 december 2017 kenbaar maken.

Als Bach weer klinkt

De Stichting Cantatediensten Kloosterkerk heeft ter gelegenheid van 55 jaar cantatediensten in de Kloosterkerk in Den Haag een herinneringsboek gepubliceerd over de serie erediensten en het ontstaan van deze traditie. Zakelijk leider van de Residentie Bach Ensembles, Ellen van der Sar, schreef een boeiend verhaal waarin zij terugkijkt naar het ontstaan van de cantate uitvoeringen en hoe dat, niet alleen in Den Haag maar ook in andere steden in Nederland plaatsvindt.

De lijst van Den Haag is indrukwekkend. Er is een fraai overzicht opgenomen van de ruim 566 cantatediensten die er zijn gehouden. Het goed gedocumenteerde boek bevat bijdragen van onder meer de predikanten Carel ter Linde en journalist Kees Versteegh. De betekenis van Bach's cantates in de eredienst is op een bijzondere manier in woord en beeld gebracht door in het hoofdstuk 'Muziek als exegese' in te gaan op de

plaats van de cantates in het kerkelijk jaar. Als voorbeeld wordt er een aantal cantates uitgelicht. Voor vaste bezoekers en liefhebbers van Bach's cantates in de eredienst, in Den Haag of elders, biedt het boek veel achtergrondinformatie.

Als Bach weer klinkt: 55 jaar cantatediensten in Den Haag / Ellen van der Sar. Den Haag : Stichting Cantatediensten Kloosterkerk & OpMaat producties, 2017. 156 p. ISBN: 9-789463-231268. € 17,50 excl. verzendkosten. Te bestellen via www.bachensembles.nl/bestelformulier

Inhoud

- 06 "We zoeken naar de absolute kwaliteit"
- 10 Een vergeten verjaardag
- 12 "Muziek vergezelt je in je dagelijks leven"
- 18 Shadow!
- 20 Effectief oefenen
- 22 'Harmony of the Spheres'

Generaties

De afgelopen week was ik twee dagen achter elkaar aan het repeteren met mijn koren toen het woord generaties voorbijkwam. Eerst in Bachs Magnificat, waar Maria zingt "me dicent omnes generations", alle geslachten zullen mij zalig prijzen. Een dag later oefenende ik Händels Psalm 89 "from one generation to another", van geslacht op geslacht. Ik moest daaraan denken toen ik de laatste bijdrage van Edith Boeker las over generaties koorzang. Vader en dochter in hetzelfde koor. Dit jaar hebben we een serie van vijf artikelen over dit onderwerp geplaatst. Het is een onderwerp dat, in welke vorm dan ook regelmatig in Vocaal terugkomt. Daniel Reus, dirigent van Cappella Amsterdam zegt in deze Vocaal daarover "je ontdekt niet op je tweeëntwintigste opeens dat je ensemblezanger wilt worden..... het zijn meestal mensen die al vanaf hun achtste in kinderkoren, jeugdkoren, kerkkoren of kamerkoren zingen". Dus de basis van de leden van onze koren wordt al op vroege leeftijd gevormd. Bij het 100-jarige koor De Lofstem uit Veenwouden kwamen en gingen generaties. Het gaat daar vooral om het plezier in het zingen. Dat schrijft ook Sheila Conolly als zij zangers adviseert om dagelijks maar in ieder geval drie of vier keer per week te zingen. En doe daarbij vooral waar je zelf zin in hebt. Zingen is vooral veel plezier maken. Onlangs gepubliceerd wetenschappelijk onderzoek van Bradley Folley uit Nashville in Amerika heeft ook aangetoond dat mensen die muziek maken hun hersenen efficiënter gebruiken. Ze hebben over het algemeen een hoger IQ en zijn vindingrijker. Een betere aansporing kunnen we zo aan het eind van dit jaar niet hebben. Als u al plannen maakt voor het komende jaar dan weet ik zeker dat zingen daar een belangrijk onderdeel van zal zijn. Zingen kan je dan als een schaduw achtervolgen, zoals dat ook in een canon gebeurt. Thea Endedijk geeft er in deze Vocaal weer een mooi voorbeeld van dat niet alleen met kinderen kan worden gedaan maar met alle generaties.

t/m 31 december 2018
geldt een feestelijke korting
tussen de 30-35%
op alle
bladmuziek bestellingen
van Joep Franssens'
Harmony of the Spheres

Wereldwijd geniet men van de opname
op YouTube, maar live gezongen is dit
prachtige werk van Nederlandse bodem
een unieke ervaring!

ZINGT U MEE?

***Harmony of the Spheres* koorcyclus
in vijf delen voor gemengd koor
en strijkers (in deel III)**

Huurtarief complete cyclus:

€399,00 ex.BTW i.p.v. € 619,00 ex.BTW

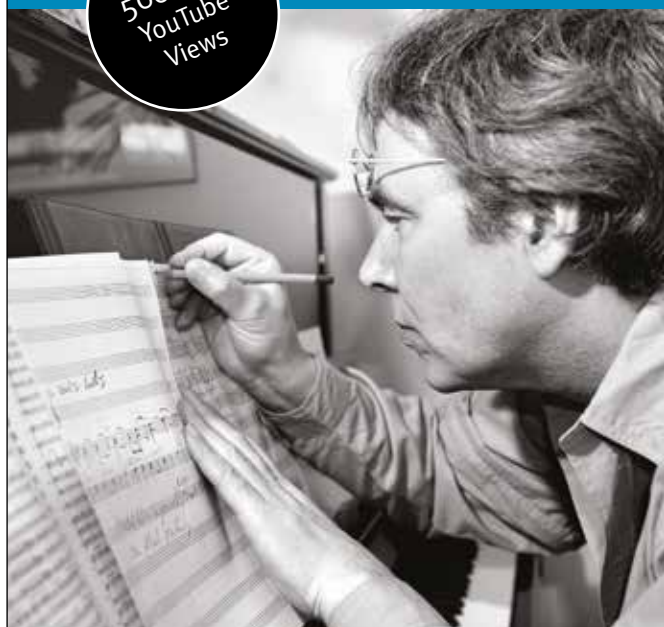
De delen kunnen ook gecombineerd
of afzonderlijk van elkaar gezongen
worden.

Wilt u een offerte ontvangen of heeft u
vragen, neemt u dan contact met ons op:

info@deussmusic.com
www.deussmusic.com

deuss music
managed by albersen verhuur bv

500.000
YouTube
Views

**Koren begeleiden
is ons vak**

**NEDERLANDS
BEGELEIDINGSORKEST**

**Professioneel
en bevolgen**

Informatie
Pastoor v.d. Loolaan 31
6823 BC Arnhem
tel. 026 - 443 96 01
mob. 06 - 81 09 31 80
info@nederlandsbegeleidingsorkest.nl
www.nederlandsbegeleidingsorkest.nl

The Black Folder

de geniale koormap voor uw concert!

Te bestellen bij úw KCZB

E muziekhandel@kczb.nl
I www.kczb.nl
T 071- 560 55 52

kczb

EFKO music - Choral series

Net een tikkeltje anders

Kooruitgaven voor SATB en TTBB

- O.a. in het lichte genre
- Muziek op maat
- Catalogus: www.efko.nl

E-mail: info@efko.nl • Telefoonnummer: 06-29548387

Sluiting

Het kantoor van de KCZB is gesloten vanaf donderdag 21 december 2017 t/m vrijdag 5 januari 2018. Bestuur en medewerkers van de KCZB wensen u goede Kerstdagen en een voorspoedig en muzikaal 2018.

Muziekregeling

KCZB koren die zijn ingeschreven in de categorie gemengd koor, oratorium-mannen- of vrouwenkoor, kunnen voor het kopen of huren van bladmuziek gebruik maken van een 'muzieksaldo'. Koren die niet tot genoemde categorieën behoren (kinder-, jeugd- en gospelkoren) betalen een lager contributiebedrag en kunnen daardoor geen gebruik maken van een muzieksaldo. Het muzieksaldo wordt per jaar berekend op basis van het ledental van de koren op 1 januari van het betreffende kalenderjaar en vervalt aan het eind van dat kalenderjaar. De kosten van bestellingen van bladmuziek die bij de KCZB worden geplaatst, worden (voor zover het saldo toereikend is) met dit tegoed verrekend. Wij raden u aan om tijdig uw

bestellingen te plaatsen als u nog gebruik wilt maken van de muziekregeling 2017.

Uw bestelling moet in elk geval vóór 1 december 2017 bij de KCZB binnen zijn.

Opgave ledenaantal per 1-1-2018

Begin januari zal aan alle secretarissen van de aangesloten koren gevraagd worden een opgave te doen van het aantal leden per 1 januari 2018. Op basis van die opgave wordt de contributie voor 2018 aan de koren berekend, die opgave is bindend. Ledenaantallen worden gedurende het kalenderjaar niet meer aangepast. Op basis van de ledenstand per 1 januari 2018 gaat de KCZB verplichtingen aan bij derden, o.a. met BUMA en m.b.t. tot de WA-verzekering.

KCB: bruto/bruto per 1 januari

Zoals u wellicht weet zullen verschillende korenorganisaties nauw gaan samenwerken. In aanloop hiernaartoe zal het KCB met ingang van 1 januari 2018 gaan werken met bruto-bruto-bedragen voor

de te verlonen artiesten. Dit wil zeggen dat de bedragen die door de koren afgesproken zijn met de solisten en musici inclusief werkgeverslasten zullen zijn.

NB: dit betreft niet de buitenlanders en de zelfstandige artiesten.

Voor de penningmeester worden de kosten van het concert helderder: het afgesproken bedrag is tevens het totaalbedrag dat de solist kost. De post werkgeverslasten, die tot op heden op de KCB-nota verscheen bij de artiesten die verloond moesten worden, zal verdwijnen.

Voor de solist betekent dit dat de werkgeverslasten van zijn gage worden afgetrokken en dat hij dus netto minder zal overhouden. In 2017 bedragen de werkgeverslasten zo'n € 35,-. Hoe hoog deze volgend jaar zullen zijn wordt pas aan het einde van het jaar bekend, maar gezien de schommelingen van voorgaande jaren is de verwachting dat deze niet veel zullen afwijken.

Wij vragen de koorbesturen hiermee rekening te houden bij het maken van prijsafspraken met de artiesten die zij via het KCB willen contracteren voor hun concerten.

Contributie 2018

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 20 mei jl. zijn de contributietarieven voor 2018 vastgesteld. Op voorstel van het KCZB Bestuur heeft de Algemene Ledenvergadering besloten de contributies niet te verhogen.

Jubilea

Wij feliciteren de volgende koren van harte met hun jubileum

25 jaar

Valborgkoor, Zeist

125 jaar

Westlandse Christelijke Oratoriumvereniging Excelsior, Naaldwijk

Kamerkoor Sjanton jubileert met barokprogramma in Geertekerk

Op 9 en 10 december viert Kamerkoor Sjanton haar 30-jarig bestaan met twee bijzondere Barokconcerten in de Geertekerk in Utrecht op zaterdag 9 december om 20.15 uur en op zondag 10 december om 15.00 uur.

Op het programma van Sjanton staat onder andere het Magnificat, gecomponeerd door Johann Christian Bach (1735-1782), één van de zonen van Bach. Het tweede stuk, de Missa in C, is van de Napolitaan Francesco Durante (1684-1755). Dit werk is lang aan J.S. Bach toegeschreven. In dit programma worden delen van de oorspronkelijke versie van Durante uitgevoerd als ook delen van Bachs hand. Als contrast en magisch rustpunt in dit barokke programma zingt Sjanton a capella het stuk Immortal Bach van de Noorse componist Knut Nystedt (1915-2014). Dit is een bewerking van één van de prachtigste koralen van Bach. Dit laat zien dat Bach nog altijd moderne componisten inspireert.

Meer informatie: www.sjanton.nl

Cappella Amsterdam wil zich verankeren in het concertleven

“We zoeken naar de absolute

Daniel Reuss dirigeert Cappella Amsterdam

Vorige maand startte Bas van Drooge (55) als de nieuwe zakelijk leider van Cappella Amsterdam. In zijn kantoor in het Muziekgebouw aan 't IJ sprak de redactie van Vocaal met hem en met de artistiek leider Daniel Reuss. Wij vroegen hem naar zijn motivatie om ineens vanuit de luchtvaart en sociale werkvoorziening de overstap te maken naar een muziekbedrijf.

Bas van Drooge: “ik ben dat wel gewend. Dat heb ik vaker gedaan, in een andere wereld stappen is altijd heel goed bevallen. Ik heb een passie voor muziek, en

met name de klassieke muziek. Dat is al vanaf kindsbeen af zo. Je komt op een moment dat je vooral wilt doen waar je ontzettend veel van houdt, en dan wil je kijken of je in die wereld kunt treden. Ik merk hoe de menselijke stem je kan betoveren. Dat gebeurt als ik naar Cappella luister. En ik heb zelf meege-maakt wat het doet om te zingen toen ik in een studenten kamerkoor zong. Overigens is aan mij geen talent verloren gegaan, maar ik weet in ieder geval hoe het voelt om met een twintigtal mensen mooie muziek te maken.” Van Drooge komt bij Cappella binnen in een tijd dat het Fonds Podiumkunsten gekort heeft

op de subsidie van het koor. “Als je topprestaties levert zou je je over geld eigenlijk geen zorgen hoeven maken, maar we hebben de komende tijd wel een gat te dichten. Het is duidelijk dat Cappella absoluut een van de topkoren van Nederland is en volgens mij muziek maakt die veel mensen in Nederland graag willen horen. Er is dus wel een uitdaging de komende periode. Een belangrijk taak voor Daniel en mij is om als leiding, artistiek en zakelijk, meer financiële stabiliteit te geven zodat je je echt kunt concentreren op waar je voor bent, fantastisch mooie muziek maken.”

kwaliteit”

Daniel Reuss, artistiek leider, vult aan: “De afgelopen jaren werden we vaak in een adem genoemd met collega’s van het Nederlands Kamerkoor, en dat moet voorlopig maar zo blijven, vind ik. De situatie waarin we verzeild zijn geraakt, is natuurlijk organisatorisch nogal anders geworden nu we geen structurele subsidie hebben gekregen. We hebben wel projectsubsidie gekregen en steun

“Gezongen muziek kan inspireren, kan onderwijzen”

van fondsen en mecenasen. Daarmee trekken we het net dit jaar. Maar volgend jaar ligt er nog een taak!”

BIS

Nederland is met 1,7 miljoen zingende mensen een land met veel koren. Dan zou je verwachten dat er meer professionele koren actief zijn in Nederland. “De basis met een structureel gesubsidieerd professioneel kamerkoor is heel smal. En eigenlijk vinden wij, en dan bedoel ik niet alleen Cappella Amsterdam, maar de professionele koren, dat wij in de BIS (culturele basisinfrastructuur, HS) thuis horen. Zingen blijft, dus daarom zou je topkoren in de BIS moeten hebben zodat zij vrijuit plannen kunnen maken.

Cappella Amsterdam brengt het komende seizoen een breed aanbod van oude en nieuwe muziek, intieme a capella programma’s en programma’s met grote bezettingen met orkest in het hele land en ook daarbuiten. “Muziek in het algemeen eigenlijk”, vertelt Daniel, “waarbij koormuziek uiteraard een grote rol speelt. Maar we hebben ook projecten met ensembles

en solisten. We hebben in onze programmering altijd hele goede muziek voorop gezet en niet koormuziek an sich. Het gaat in eerste instantie om de kwaliteit van de muziek. Daar proberen we dan nu mee door te gaan.”

Bas van Drooge: “Zo is het. Ik was bij de try-out van het project La Clemenza di Tito van Mozart en wat je dus ziet, om te onderstrepen wat Daniel zegt, is dat je daar geen a capella muziek hebt. Maar dat je met een fantastisch koor zorgt dat je met het fantastische Orkest van de Achttiende Eeuw en nog briljantere jonge zangers zo’n boeiend muziekstuk neerzet. Ik merk zelf hoezeer die vocale muziek raakt en vind dat de tijd is gekomen dat we een breder publiek moeten gaan bereiken en niet alleen de liefhebber die naar die concertzaal komt.”

Hoewel de naam van het koor dat niet doet vermoeden, zingt het koor in veel plaatsen in Nederland van Limburg, tot Groningen, tot Rotterdam. Daniel: “Gisteravond was Groningen en morgen is Heerlen. Gezongen muziek kan zo ongelooflijk veel rollen vervullen in de samenleving. Niet alleen maar ‘ik ga genieten’. Gezongen muziek kan inspireren, kan onderwijzen, daar zit van alles in.”

Cappella Amsterdam zoekt programma’s waarmee het zich wil onderscheiden en zich kan verankeren in het concertleven, met partners, met publiek en met publieksgroei. Het aantal bezoekers steeg in de afgelopen 4 jaar met veertig procent. Daniel: “Het repertoire dat voor een professioneel kamerkoor geschikt is, is groot maar niet onbeperkt. Het aantal echt goede stukken dat geschreven is,

Bas van Drooge, de nieuwe zakelijk leider van Cappella Amsterdam

is daar weer een gedeelte van. Dus in vijf of zes seizoenen kun je alle topstukken uit de twintigste eeuw die voor professioneel kamerkoor zijn geschreven, uitvoeren. In de negentiende eeuw en daarvoor zijn er een paar stukken voor kamerkoor, maar dat zijn toch de

“Een hele goede invloed voor ontwikkeling is het zingen in een kinderkoor”.

grote werken. Goede muziek blijft toch de beste reclame. Goede muziek en dan op een hoog niveau. Bijvoorbeeld in april doen we de wereldpremière van *The Fall of Jericho* van de barokcomponist William Hayes.”

Bas: “Als je mij dan vraagt als nieuwkomer waar het om draait, dan gaat het in de eerste plaats om de absolute topkwaliteit van de muziek die je vertolkt,

maar ook om de breedte van de muziek die je brengt. Daniel zegt dat al, niet alleen de kamerkoor muziek van de twintigste eeuw maar ook teruggrijpen tot in de renaissance. En dat je dat allemaal met verschillende samenstellingen van je koor kunt vertolken.”

Ensemble zanger

Een speerpunt in het manifest *Zingen Lekker Belangrijk* is om een professioneel podium te geven voor zangers die dat ambiëren. Er is in de conservatoria geen opleiding voor ensemblezang. Mensen worden allemaal als solozanger opgeleid. “Ik denk, dat in de hele geschiedenis een opleiding tot ensemblezanger nooit heeft bestaan,” zegt Daniel. “Toch zijn er steeds zangers, dus eigenlijk mensen die hun hart verpanden aan de ensemblezang. En als die zang studeren, dan blijven er toch ensemblezangers bijkomen. Het probleem van een opleiding tot ensemblezang is, hoe leer je ensemble zingen als je met zes

studenten bent op een conservatorium? Dan bestaat je ensemble dus uit zes mensen en een koor bestaat over het algemeen uit twintig mensen. Je moet het toch ook in de praktijk leren. Stageplaatsen zijn dan cruciaal.”

“Kijk, je ontdekt niet op je tweeëntwintigste opeens dat je ensemblezanger wilt worden. De mensen die bij ons en ook bij anderen komen voorzingen zijn of goede zangers die geen ervaring hebben met ensemblezang of het zijn mensen die al vanaf hun achtste in kinderkoren, jeugdkoren, kerkkoren of kamerkoren zingen. Want ik denk dat zingen in een kinderkoor een hele

Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer werd bekend dat de CD *Arvo Pärt - Kanon Pokajanen* van Cappella Amsterdam genomineerd is voor de Klassieke Edisons 2017 in de categorie koor. Deze prestigieuze prijzen gaan naar albums met de hoogste kwaliteit en worden toegekend door een onafhankelijke en vooraanstaande vakjury onder voorzitterschap van Mischa Spel, recensent bij de NRC.

goede invloed heeft op ontwikkeling. Daar begint het. Toen ik bij het RIAS zat (RIAS Kammerchor, Berlijn, red.) bleek dat van de mannen van het koor minstens zestig procent opgeleid was in een jongenskoor. Als je kijkt wat er bij ons in de professionele koren zingt, dan is er ook zeker vijftig procent dat al van kinds af aan zingt.”

Amateuren

Naast de smalle basis van twee professionele kamerkoren in Nederland zijn er duizenden amateurkoren. Volgens Daniel Reuss zijn er veel verschillen met die amateurwereld. Daniel: “Ik heb jaren amateurkoren gedirigeerd. Je hebt een aantal leden die betalen de contributie, dat zorgt voor het vermogen, en daarmee geef je je concerten en dan komen vrienden, familie en kennissen luisteren. Dat is zo ongeveer zoals het werkt. Je ziet dat er een verschuiving is van koren die vroeger sterk aan de kerk verbonden waren naar andersoortige koren. Er vindt een verschuiving plaats tussen die 1,7 miljoen koorzangers. Verschuiving naar close-harmony, naar meer kamerkoren. Zoals het publiek bij veel klassieke concerten een beetje aan het vergrijzen is, is dat bij een bepaald soort koren ook. Dat is niet tegen te houden. De zangers zijn er en die vinden dan weer een andere weg. Dus ik zou me daar geen zorgen om maken.”

People, planet, cultuur

Bas van Drooge heeft gemerkt dat wat Cappella nu maakt topkwaliteit heeft. “Er zal de komende tijd vooral gewerkt moeten worden aan een stevige financiële basis. Wat er moet gebeuren is dat we meer mensen moeten laten kennismaken met onze muziek in allerlei nieuwe vormen en dan rolt die bal vanzelf de heuvel af. Maar dat kan alleen als je eerst financieel een stevige basis legt. Dat moet komen uit structurele financiering van de overheid en hopelijk ook voor een deel uit de private sector, individuen of bedrijven.

Bedrijven hebben ontdekt dat duurzaamheid aandacht moet krijgen en ook het sociale, de mensen die minder voorspoed kennen. Maar naast de P's van people en planet moet ook de 'C' van cultuur aandacht krijgen, omdat cultuur onze emoties voedt en ons bij elkaar brengt. Ik hoop dat de financiën spoedig stevig staan, zodat we ons volledig kunnen richten op het ontwikkelen van het inhoudelijke programma. Er zijn al ideeën over het volgende seizoen. En als ik dan, als nieuwkomer, daarvan wat stukjes beluister en zie hoe de programma's bedacht zijn, met oude muziek uit de renaissance maar ook met nieuwe muziek, en hoe mooi dat vervlochten is, dan is dat fantastisch.”

Hebben ze zelf ook nog wensen in de programmering? Wat is je eigen favoriete koormuziek?

Bas: “Dan moet ik terug naar mijn studententijd, naar het Ave Maria van Verdi

uit de Quattro Pezzi Sacri. Dat vond ik moeilijk maar fantastisch om samen te zingen. Of Magnum Mysterium van Poulenc. Daniel: “Ik droom van Threni van Igor Stravinsky, de klaagzangen van Jeremia. Toen de Israëlieten uit Egypte vertrokken dachten ze misschien dat ze er volgende week waren maar het duurde veertig jaar. Ik heb in het verleden van dingen gedroomd waarvan ik dacht, het gaat nooit gebeuren, maar het is wel gebeurd, bijvoorbeeld Missa Solemnis in Tokio met het RIAS Kammerchor. Een uitverkocht huis dat helemaal uit zijn dak ging. Dingen kunnen gebeuren maar of ze gebeuren in de volgorde die je in je hoofd hebt, is onduidelijk. Maar ik zeg, mens durf te dromen!”

Meer informatie:

www.cappellaamsterdam.nl

Antonio Lotti:

Een vergeten verjaardag

Antonio Lotti (1667- 1740) is zo'n componist die iedere liefhebber van barokmuziek wel kent, maar er niet diens naam bij heeft. Vergeten maar toch beroemd, zeg maar. Dat blijkt ook uit het feit dat ik althans, maar misschien heb ik iets gemist, geen festiviteiten rond zijn 350ste geboortedag heb kunnen vinden. Toch was Lotti van grote betekenis, gezien het feit dat hij organist en maestro di cappella was van de San Marco in Venetië, componist is van een grote stapel kerkmuziek en van 27 opera's.

Die productie zien we niet weerspiegeld in de bibliotheek van de KCZB, want daar-in treffen we slechts twee werken aan van Lotti: het Crucifixus etiam pro nobis (SSAATTBB, orgel, duur ca. 15 minuten) en het Kyrie en Gloria uit de Missa Sapientiae (SSATTB, solisten SATB, strijkers, hout, koper, basso continuo). Representatief voor het werk van Lotti, maar een karige keuze als je iets meer wilt uitvoeren van 's mans hand. Overigens werd die specifieke mis kennelijk gewaardeerd door tijdgenoten als Bach, Händel en Zelenka, want zij bezaten er exemplaren van.

Antonio Lotti had een merkwaardige maar zeer vruchtbare carrière. Het kan zijn dat we ten onrechte een feestje vieren, want er zijn ook aanwijzingen dat Antonio in 1665 in Hannover geboren werd, als zoon van Matteo Lotti, kapelmeester aan het hof in Hannover. Maar enkele jaren later zingt het kind Lotti in het koor van de San Marco in Venetië, onder leiding van de grote meester Legrenzi die hem voor zijn verdere muzikale educatie onder zijn hoede nam. Al in 1689 werd hij ingehuurd als altzanger in de broederschap van St. Caecilia in Venetië. Op zijn 16de schreef hij zijn eerste opera, Il Giustino, maar die verscheen nog onder de naam van Legrenzi. Korte tijd later wordt hij tweede organist en in 1704 eerste organist in de San Marco. In 1733 schopte hij het tot tijdelijke primo maestro di Cappella en tenslotte, vier jaar voor zijn dood, tot primo maestro di cappella. Lotti kon er goed van leven, temeer omdat hij zijn honorarium kon aanvullen met het schrijven van een groot aantal composities, zoals missen voor de San Marco, motetten, oratoria en uiteraard opera's.

Drie opera's binnen twee weken

Die laatste activiteit legde Lotti geen windeieren. In 1717 nam de zoon van keurvorst van Saksen, de latere August III van Polen kennis van Lotti's muziek en riep hem naar Dresden. Tussen 1717 en 1719 verbleven Lotti en zijn vrouw, de jeugdige sopraan Santa Stella, aan het hof en voerde drie opera's uit: Giove in Argo (1717), Ascanio (1718) en Teofane (1719). Voor het huwelijk van de kroonprins Frederik August II met Maria Josepha werden deze opera's binnen twee weken uitgevoerd. Curieus detail is wel dat Georg Philipp Telemann, Johann Sebastian Bach en zijn (nog jonge zoon Wilhelm Friedemann Bach (*1711) en Georg Friedrich

Cantus Ky - ri - e e - lei - son, e - lei - son, e -

Altus Ky - ri - e e - lei - son, e - lei - son, e - lei -

Tenor Ky - ri - e e - lei - son, e - lei - son, e - lei - son, e - lei - son, e -

Bassus Ky - ri - e e - lei - son, e - lei - son, e - lei - son, e - lei - son, e -

Miserere mei

Antonio Lotti
(1665-1740)

Händel bij de uitvoeringen aanwezig waren. Dat wijst op het grote belang dat aan het werk van Antonio Lotti werd gehecht en in zoverre is het boeiend dat we met deze grote producties meteen ook een 300ste verjaardag kunnen vieren. Daarmee is het nog niet gedaan met de merkwaardige jaartallen: precies 100 jaar geleden, in 1917, verscheen van Charlotte Spitz een boek getiteld Antonio Lotti in seiner Bedeutung als Opernkomponist. En dat moeten we nu echt maar een keer gaan lezen!

Overigens hadden Lotti en J.S. Bach elkaar mogelijk al eerder ontmoet. Volgens een beroemde anekdote werd in september 1717 ten huize van Graaf Jacón Heinrich von Flemming in Dresden een klavierbattle georganiseerd tussen Bach en de Franse organist Louis Marchand. Als dat klopt, en daar lijkt het op, zou Bach Lotti daar ontmoet kunnen hebben, omdat Lotti toen in Dresden was ter voorbereiding van de genoemde operafestiviteiten.

Het verhaal gaat dat voor de uitvoeringen van deze opera's een speciaal huis werd gebouwd met tweeduizend zitplaatsen en dat Lotti als rijk man naar Venetië terugkeerde. Met het operahuis in Dresden liep het minder gunstig af en uiteindelijk ging het failliet. Lotti stortte zich vervolgens vrijwel geheel op de kerkmuziek.

Lotti kunnen we - onderdanks het feit dat hij ietwat in het duister van de geschiedenis is verdwenen - beschouwen als een van de belangrijkste componisten van zijn tijd. Hij beheerste alle stijlen: missen, cantates, madrigalen, opera en orkestmuziek. Hij toonde in zijn componeren twee extreem verschillende gezichten. In de opera was

hij modern, elegant en zeer dramatisch, in zijn kerkmuziek was hij zeer behoudend en hield hij vast aan het klassieke contrapunt. Sommige van zijn kerkelijke werken klinken inderdaad als Palestrina après la lettre. Enkele van die werken werden zeer geliefd. His Miserere in D (1733) werd tot in de negentiende eeuw iedere Witte Donderdag in de San Marco uitgevoerd. Toch kon hij ook in zijn kerkelijke werk stevig uitpakken: zijn al genoemde Crucifixus zet hij de klassieke hamonieleer op losse schroeven en wel in zo'n mate dat dit werk wel eens het eerste atonale muziekwerk wordt genoemd. Antonio Lotti is een merkwaardige figuur in de muziekgeschiedenis: bewonderd, beroemd, vergeten en

toch ook weer deel uitmakend van ons muzikale geheugen. Een componist met één been in de traditie en het andere al richting vroegromantiek. Een voorbeeld voor ten minste vier beroemde componisten. Ook al klopt de informatie over zijn geboortjaar mogelijk niet, met zo'n bagage mag je voor Antonio Lotti toch wel even de Vocale vlag uithangen? Veel van Lotti's muziek is gratis op internet te vinden. Als extra service bieden we het Crucifixus door het Britse koor Tenebrae (open de QR-code om de YouTube-film af te spelen).

Vader en dochter samen in Dominicuskoor

“Muziek vergezelt je in je dagelijks

Als het zingen bij een familie in de genen zit, dan kan het haast niet missen of ergens binnen de verschillende generaties kom je een kerkkoor tegen. Zo leek het althans, in de afgelopen vier artikelen in deze reeks. In deze laatste aflevering gaat het daarom over een kerkkoor, en de rol die het speelt in de familie Meijerhof.

We zijn in Halfweg, niet ver van Zwanenburg. Vliegtuigen boven ons hoofd, betonstorters in de tuin. Het doet er niet toe. Als het over het koor gaat raken Geert-Jan en Petra Meijerhof niet snel van hun apropos. Hij is 62, zij 31 en allebei zingen ze in het Dominicus koor. Hij nu alweer 28 jaar. Zij vanaf haar

zeventiende. Met vader en dochter in hetzelfde koor, dat hoor je niet vaak. Het koor, zo'n dertig man, zingt elke zondag in de viering. Vierstemmig, met begeleiding van piano of orgel en op hoogtijdagen ook andere instrumenten. Een kleiner deel, zo'n tien personen, zingt ook in rouw- en trouwdiensten doordeweeks. Mits het lukt om zich vrij te maken natuurlijk.

Levensvragen

Bij de meeste families die in deze serie aan het woord kwamen, zat opa of oma al in een koor. Hier is dat anders. “Mijn oma van moederskant zong veel liedjes met ons,” herinnert Petra zich. “Ze was kleuterleidster. Maar een koor? Nee.” En hoe zat het aan vaderskant? Geert-Jan:

“Mijn vader kwam uit een socialistisch nest in Oost Groningen. Fel anti-kerk dus. Maar mijn moeder kwam uit een orthodox hervormde gemeente in Dedemsvaart. Voor de opvoeding van de kinderen sloten ze een compromis. We werden alle vier tegelijk gedoopt, maar dat was dan ook de enige keer dat we in een kerk kwamen.”

Zelf was hij vier jaar toen dat gebeurde, en veel indruk heeft het zo te horen niet gemaakt. “Maar rond mijn negentiende, twintigste kwamen de levensvragen wel bij me op. Ik verdiepte me in Oosterse filosofie, in de antroposofie. En toen hoorde ik op een gegeven moment een koor zingen. De Jointers heetten ze, en ze zongen muziek van Bernard Huijbers

Geert-Jan (5^e links, achterste rij) en Petra Meijerhof (1^e links, voorste rij) samen in het Dominicuskoor

ks leven”

en Tom Löwenthal. Die muziek raakte me. Zo kwam ik terecht bij het koor van de basisgemeenschap in Badhoevedorp, want die zongen die muziek elke zondag. En vandaar ben ik later overgestapt naar de Dominicus in Amsterdam.”

Soundtrack van je leven

De Dominicusgemeente is een zelfstandige oecumenische kerkgemeenschap in hartje Amsterdam. Onder de paters Dominicanen was de kerk aan de Spuistraat in de jaren zestig en zeventig een broedplaats van liturgische vernieuwing en experiment. Dat leidde uiteindelijk tot een breuk met het bisdom. In de imposante, rijk gedecoreerde kerk van architect Cuypers (“een heilige ruimte, prachtig,” zegt Petra) klinkt al heel lang geen gregoriaans meer. “We zingen veel van Oosterhuis, maar er komen ook steeds nieuwe liederen bij. Geschreven door onze voorgangers, en de laatste jaren ook van het Nieuwe Liedfonds. Dat is 25 jaar geleden opgezet vanuit de Dominicus omdat eigenlijk alle kerkmuziek die we toen hadden door mannen was geschreven.” Het Liedfonds brengt teksten en muziek van vrouwen, van Vasalis tot bijvoorbeeld Marjoleine de Vos.

Wat zingen ze zelf graag? Er wordt gewikt en gewogen. “Tijdloos, van Oosterhuis en Löwenthal,” zegt Petra tenslotte. Geert-Jan is er sneller uit. Hij knikt naar een schilderij aan de muur achter ons. ‘Soms breekt Uw licht in mensen door onstuitbaar’ staat daar, boven vier schaatsters, de grootste voorop. Een cadeau van zijn kinderen, voor zijn vijftigste verjaardag. “Dat zijn wij,” zegt Petra. “We schaatsen achter hem aan.” Ze leggen uit, dat ze al heel lang een éénoudergezin zijn: Petra verloor haar moeder toen ze vier was.

Begeleiding van het Dominicuskoor

Die moeten leven in de schaduw van de dood, zoals Oosterhuis in dit lied schrijft. Hem achterna. “De tekst is mooi, maar vooral de muziek: een van de hoogtepunten van Bernard Huijbers.” Hij houdt van het zoeken en de openheid in deze liederen. “Er blijft ruimte voor twijfel, melancholie.” Tegelijkertijd is de muziek troostend en hoopvol. Daarom vinden ze het ook niet moeilijk om in rouwdiensten te zingen. “Het was heel troostrijk toen dat er veel mensen waren op de begrafenis en dat er gezongen werd. Het is mooi om dat nu voor anderen te doen. De dood hoort bij het leven, dat is voor ons heel natuurlijk.”

En verder houden ze van Paul McCartney, en Dylan en de Stones. Als je goed kijkt zie je eerstgenoemde ook op de achtergrond van het schilderij. “In de auto zongen we dat allemaal mee: Huijbers, McCartney en Bert en Ernie.” Muziek vergezelt je in je dagelijks leven, stellen ze vast. Als een soort soundtrack van je leven. Al komt Geert-Jan nu wel op de leeftijd waarvan hij vroeger dacht: dan stop ik ermee. Anderzijds: “zingen maakt vrij. Als ik zing ben ik open. Voor het diepste verlangen.” En zijn dochter besluit: “Ik kan me niet voorstellen dat ik nooit meer zou zingen.”

KCZB Regio Noord organiseert:

Zaterdag 14 april 2018

Vocale en Muzikale dag Winsum

Met medewerking van o.a. Kinderkoren - Gospel Groepen - Vrouwenkoren - Mannenkoren - Gemengde koren - Popkoren - Shanty koren - Straatmuzikanten - Singer Songwriters - Muziekverenigingen - Blaaskapellen - Draaiorgel "Het Vierkantje" uit Zuidlaren met o.a. bekende Joh. de Heer klanken

Blaaskapellenfestival in
samenwerking met het

Nieuw !

In totaal meer dan 50 verenigingen/groepen!

Vier kerken, twee zalencentra en diverse buitenpodia worden gebruikt voor optredens.

Beleef het mee, als deelnemer en/of als luisteraar.

Zingen en musiceren doe je samen.

**KOM NAAR WINSUM (GRONINGEN) EEN GEZELLIG DORP
DAT DEZE DAG BRUIST VAN DE MUZIKALITEIT.**

Koren uit het hele land zijn welkom als deelnemer.

Aanmelden en info: **regionoord@kczb.nl**

De Lofstem, Veenwouden 100 jaar

Afgelopen maand bestond de Christelijke Zangvereniging De Lofstem uit het Friese Veenwouden 100 jaar.

De eerste dirigent was de heer Leistra uit Dokkum en volgens een eerste foto bestond het koor toen uit zeventien dames en twintig heren, vooral jonge mensen. Zoals in die tijd gebruikelijk was, werd regelmatig deelgenomen aan concoursen zoals in Leek, Schiermonnikoog, Leeuwarden, en Steenwijk. "Volgens het juryrapport van die tijd, deden we het niet onverdienstelijk", zegt secretaris Ankje Sijsma, "we klommen toen in enkele jaren van de laagste afdeling naar de afdeling uitmuntendheid." Dat gebeurde in 1934 toen voor het eerst in die afdeling een tweede prijs werd behaald. "We zijn zeker tot 1948 altijd in de afdeling uitmuntendheid uitgekomen. Na de Tweede Wereldoorlog werd er vanaf 1946 tot 1980 regelmatig weer aan concoursen deelgenomen.

Oratorium

Dirigenten kwamen en gingen. Sinds 2012 staat het koor onder leiding van Ep Willems. Onder zijn leiding kon het koor ook grotere werken instuderen. "Dat kon omdat Ep Willems meer koren heeft en zo ontstond een samenwerking met Sursum Corda uit Garijp en het Projectkoor uit Garijp", zegt Ankje Sijsma. "Het eerste wat gezamenlijk werd uitgevoerd was het kerstoratorium Een Nieuw Begin. Daarna volgden meer werken van Johan Bredewout. Toen eenmaal de stap was gezet om wat grotere muziekstukken uit te voeren, volgden er o.a. stukken uit het oratorium Van Liefde Ongekend en het oratorium Ruth. We hadden daar een tiental semiprofessionele muzikanten bij. Jammer dat door diverse omstandigheden de samenwerking met deze koren is opgehouden te bestaan."

"Gelukkig hebben leden van deze koren, en leden van een naburig koor, het plezier in het zingen bij "De Lofstem"

Oratorium Exodus

Jubileumconcert

Christelijk Gemengdkoor De Lofstem
Zaterdag 25 november
Swettetsjerke te Feanwâlden
Aanvang 19.30 uur

terug gevonden. In dit jubileum jaar is gekozen voor EXODUS oratorium. Hiervoor hebben we enige versterking gekregen bij de mannen partijen." Het oratorium volgt in grote lijnen het leven van Mozes, de grote bevrijder van de Israëlieten uit het land van de slavernij. Om een muzikale eenheid te creëren komt een aantal muzikale thema's terug in het oratorium. Naast beschouwende en beschrijvende gezongen delen zijn er een drietal instrumentale intermezso's en enkele delen kunnen door de bezoekers worden meegezongen.

C.O.V. Euphonia in Rhenen is op zoek naar een:

enthousiaste dirigent(e)

die het koor vanaf medio maart 2018 op enthousiaste wijze wil leiden.

Wij zoeken iemand die:

- op vakbekwame, inspirerende en ontspannen wijze leiding aan het koor kan geven
- beschikt over een voltooide opleiding koor-en orkestdirectie
- beschikt over ruime ervaring met het oratoriumrepertoire
- inzicht heeft in zangtechniek en dit ook overdraagt aan het koor
- zijn/haar enthousiasme kan overbrengen op het koor en het maximale uit de koorleden weet te halen
- actief meedenkt over de toekomst van ons koor en de repertoirekeuze
- de identiteit van het koor respecteert en daar rekening mee houdt

Wij:

- zijn een open en gastvrij oratoriumkoor met ca. 60 leden en projectleden
- voeren vooral het klassieke oratorium repertoire uit
- beschikken over een vaste pianiste, die zo nodig ook fungeert als koorrepetitor
- repeteren op dinsdagavond van 20:00-22:00 uur

De sollicitatieprocedure bestaat uit een gesprek, een proefdirectie en een evaluatie.

Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met Gerdien van der Heiden, voorzitter. Tel. 0318-471853/email: g.vd.heiden@wx.nl
Uw sollicitatiebrief en C.V. kunt u tot 11 december 2017 richten aan: Gerrie Kolthof, secretaris, Händelstraat 45, 4003 LA Tiel
cov.euphonia@gmail.com

Voor meer informatie kunt u onze website bezoeken:
www.euphonia-rhenen.nl

HET PROMENADE ORKEST

Auf Flügeln des Gesanges...

Professioneel, gemotiveerd en
ervaren begeleidingsorkest.

U boekt ons voor een
aantrekkelijk all-in bedrag.

Kon. Williamstraat 5 • 1502 RH • Zaandam
075 670 30 54 • info@hetpromenadeorkest.nl

www.hetpromenadeorkest.nl

FRYSKE PASSY

HOITE PRUIKSMA

THEATRALE UITVOERING
IN CONCERTVORM

16/3 WORKUM CAPELLA FRISIAE
17/3 UTRECHT CHRISTUS
23/3 AMSTERDAM JELLE DRAIJER/
24/3 ASSEN ROELE KOK
25/3 NIJMEGEN EVANGELIST
29/3 GRONINGEN HARRY VAN BERNE
30/3 LEEUWARDEN PILATUS
FRYSKE PASSY IS EEN PRODUCTIE VAN
TICKETS OP DIRIGENT
WWW.STICHTING-UP.NL HOITE PRUIKSMA

Promusic
CONCERTS-PROJECTS-PUBLISHING

UITGEVERIJ VAN KOORMUZIEK PASSIE/PASEN 2018

- **Nieuw:** Tot leven geroepen,
oratorium van André van Vliet
- De Kruisiging (NI tekst Crucifixion),
oratorium van J. Stainer
- Van Liefde Ongekend,
oratorium van J. Bredewout
- Mannenkoor: Wilhelmuscantate,
van J. Bredewout

Naast andere oratoria als Schepping,
Exodus, David, vele korte koorwerken:
Psalms & Hymns, cantates, liederen

Kijk op onze site voor zichtexemplaren en
geluidsfragmenten of vraag gratis demopartituren aan

www.promusic.nl

info@promusic.nl, tel. 0525-662042
voor koormuziek, cd's, musici en koorprojecten

Concerten Groot Mannenkoor Noord Nederland

Het Groot Mannenkoor Noord-Nederland presenteert op 26 december 2017 in Leeuwarden en op 27 januari 2018 in Groningen de resultaten van het laatste project.

De gedreven mannenkoordirigent Martin Mans heeft een repertoire samengesteld waarin ook kerstarrangementen de aandacht krijgen. De organist Hendrik van Veen verzorgt de begeleiding tijdens de concerten en de sopraan Rineke de Wit levert een bijzondere bijdrage tijdens het nieuwjaarsconcert in de Martinikerkerk in Groningen. 'Het werken op projectbasis is een goede manier om zangers de gelegenheid te geven om, naast het lidmaatschap van hun eigen koor, mee te zingen in een andere samenstelling. Dat is de opzet van dit projectkoor', verklaart Martin Mans.

Informatie: www.martinmans.nl

Liedboek-bewerkingen voor koor en cantorij

Kerkzang.nl geeft een losbladige serie uit met bewerkingen voor koor en cantorij bij de liederen uit het nieuwe liedboek. Deze serie is bedoeld als aanvulling op dat wat het koorboek bij het Liedboek biedt. Het gaat om bewerkingen speciaal voor kinderkoor of -cantorij, muziek voor gelijke stemmen of voor de kleine cantorij (SAT/B), zettingen per couplet, doorgecomponeerde bewerkingen et cetera.

Inmiddels zijn er drie reeksen verschenen. Er is een serie uitgegeven met liederen voor Advent en Kerst en een serie met liederen voor de Drie Dagen van Pasen.

De prijs € 5,50 per afzonderlijk lied, of € 16,- voor een complete uitgavereeks (voor donateurs van Kerkzang.nl € 14,-). Bestellen: bestellingen@kerkzang.nl.

Informatie: www.kerkzang.nl

Theatervoorstelling Die Schöpfung

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van COV Veenendaal wordt het bekende oratorium van Haydn, Die Schöpfung uitgevoerd in een theaterproductie.

Het wordt een muzikale vertolking met lichtbeelden en theatrale effecten die passen bij het verhaal van de Schepping. Medewerking wordt, naast de COV Veenendaal, verleend door jongerenkoor Rezonanz, het Nationaal Symfonisch Kamerorkest en vocale solisten. De uitvoering vindt plaats op 20 januari 2018 in de Basiliek van Veenendaal.

Meer informatie: www.oratoriumvereniging.nl

Lin Marsh

count-in: 1 2 3 4 *mp*

Some-thing's right be-hind me

Some-thing's right be-hind me

Some-thing's right be-hind me

mp sempre staccato

Am Em/B B7 Em Em

Fol-low-ing me round

Some-thing dark and fuz-zy

Fol-low-ing me round

Some-thing dark and

Fol-low-ing me round

B7 Em

Shadow!

In deze bijdrage een liedvoorbeeld voor wat oudere kinderen. Afhankelijk van hun beginsituatie zou dit gebruikt kunnen worden in groep 6 en 7. Aandachtspunten: volgen van een partituur met meer stemmen en het zingen in canon.

De kinderen van mijn koorgroep zijn in staat om een genoteerde melodie goed te volgen, maar ze leren in deze les om bij een nieuw systeem niet de weg kwijt te raken als er meerdere stemmen staan. Soms staat er ook nog

een pianopartij onder. In het liedvoorbeeld hierboven is dit zo. Toch kunnen kinderen hier snel aan wennen, als ze stapsgewijs worden meegenomen. Het woord systeem leren ze hier ook.

Inleiding

Een schaduw volgt je overal waar je gaat. In canon zingen is net een schaduw. Je komt er niet vanaf. Of je nu hoog of laag, langzaam of snel zingt, hij doet alles na wat jij doet. Laat de kinderen jou maar eens volgen in je beweging alsof ze jouw schaduw zijn.

Vorbereiding

Bij het inzingen kun je hier gebruik van maken door zeer eenvoudige motiefjes voor te zingen en de kinderen te stimuleren op jouw slottoon al te beginnen met nazingen. Hierbij moeten ze zowel hun muzikaal gehoor als hun muzikaal geheugen aanspreken: nazingen, maar tegelijk luisteren naar het volgende. Dit kun je moeilijker maken door de slottoon niet alleen lang te laten klinken maar door er twee verschillende tonen van te maken, elk van twee tellen. Het is wel belangrijk om het tweede deel van je motief heel

Voorzang

SO..... SO

MI FA

RE

DO.....

Echo

SO.....SO

MI FA

RE DO

verbonden door een verticale streep. Leg uit dat die stemmen allemaal tegelijk klinken.

- Verdeel de kinderen in drie groepen. Laat hen nu het eerste motief zingen en hun eigen partij aanwijzen.
- Leer de andere motieven op dezelfde manier aan.
- Laat nu het hele couplet zingen en daarbij de partituur volgen. Controleer aan het eind of iedereen de juiste stem aanwijst en op de juiste plek is.
- Hoeveel stemmen heeft het refrein (chorus)?
- Leer nu het refrein aan.
- Laat de groepen van rol wisselen (voorzangers en volgers)

rustig te houden. Anders wordt het te moeilijk.

- Doe dit met twee en daarna met drie groepen. Docent doet niet meer mee.

Enkele stappen

- Zing het eerste motief en laat nazingen als het motief af is
- Idem, maar nu door verschillende groepen na elkaar laten nazingen
- Idem, maar nu individueel (als de groep klein genoeg is)
- Zing nu het motief maar laat de groep op de slottoon al nazingen (canoneffect)

Nu gaan we naar de partituur. (Andersom is ook mogelijk: eerst vragen stellen over wat ze zien en daarna zingen).

- Hoeveel stemmen heeft dit stukje? Hoeveel zangstemmen? En wat betekenen de notenbalken zonder woorden? (pianopartij).
- Laat een systeem zien op het bord met drie zangstemmen. Deze zijn

Afsluiting: Bedenk bij elke regel een beweging die alle groepen volgen. Schaduw!

Running, jumping, hopping
like an acrobat
Creeping round the garden
Frightening the cat!

Chorus

Sitting in the sunshine
Playing in the sand
Like a little echo
Always close at hand

Chorus

When I'm in my bedroom
Gives me quite a scare
Crouching in the corner
Waiting on the stair

Chorus

Stick - ing to the ground

fuz - zy

Some - thing dark and fuz - zy

Don't look now, it's creep - ing and glid - ing. Don't look now, it's slip - ping and slid - ing.

Let's turn round and catch it while it's hid - ing! What a fun - ny sha - dow!

Effectief oefenen

Hoe lang moet ik oefenen

Dat is voor iedereen verschillend.

De een heeft meer tijd dan de ander, de ene stem warmt sneller op dan de andere: ideaal is dertig minuten per dag. Oefen minstens drie of vier keer per week als elke dag je niet lukt. Meer mag natuurlijk altijd!

Zittend of staand

Volg je voorkeur. Voor het zingen maakt het echt niet uit, als je maar een goede houding hebt. Zit rechtop op de rand van de stoel en gebruik je volledige longinhoud voor ondersteuning. (Zie foto's).

Begin met inzingen

Eke stem heeft andere oefeningen nodig. Bij elke zangles pas ik de oefeningen aan stem en ontwikkeling aan. De basis blijft:

- Niet hoesten. Neem een slok water of thee. Hoesten is zeer slecht voor de stembanden.

- 5 Minuten inzingen is voldoende, dat wil zeggen twee of drie zangoefeningen.

- Je stembanden zijn nog niet warm. Hoe hoger je zingt hoe sneller ze moeten werken dus ga eerst naar je laagste toon. Een tip voor alt en bassen: leg niet te veel druk op je lage tonen, als je dat wel doet krijg je een minder mooie, warme klank.

- Zing nu met een open keel en volle longen een legato-oefening met lange tonen en een open klinker (Ahh). Nu ben je ingezongen.

Kort zingen en nadenken

Er zijn mensen die menen dat je - zonder na te denken - drie uur achter elkaar moet zingen en vijf keer je partituur moet herhalen zonder je notities door te nemen. Daar heb je niets aan. Neem de notities van je dirigent of zangpedagoge (die je natuurlijk tijdens de les nauwkeurig genoteerd hebt) erbij en bestudeer ze grondig.

Als je een nieuwe partituur of een nieuw lied hebt, kun je de eerste twee of drie keer beter niet zingen maar je tijd besteden aan het begrijpen van muziek en tekst. Zoek woorden op die je niet kent, denk niet 'het zal wel dit of dat betekenen' want je interpretatie kan dan volkomen onjuist zijn. Het volledig begrijpen van de tekst bepaalt hoe je je stem moet gaan gebruiken.

Zorg dat je geen verkeerd ritme aanleert of een verkeerde noot zingt. Verdiep je in de stijl van de componist. Beluister andere werken op You Tube en lees over leven en werk.

Door je uitgebreid in de achtergrond te verdiepen, ga je meer doorleefd zingen en kun je de intentie nog beter overbrengen.

Sheila Conolly is zangpedagoog. Meer informatie: www.sheilahettysongs.com

Verkeerde houding

De juiste houding

De dirigent - Bernhard Touwen

Copy: right or wrong?

Ik kan me nog herinneren in de jaren 70 / 80 van de vorige eeuw dat er hier in West-Europa werd neergekeken op de kopieercultuur van de Japanners en andere opkomende Zuidoost-Aziatische economieën. Ook nu nog wordt er veel 'geleend' door bijvoorbeeld de Chinezen en wordt soms het intellectueel eigendom geschonden. Dat vinden we meestal niet zo leuk.

Inmiddels is er iets gaande in onze eigen samenleving waar ik zo mijn vraagtekens bij heb: het lijkt er vaak op dat we in een kopie-cultuur terecht zijn gekomen van onze eigen cultuur! In ieder geval als het over muziek gaat. "luister maar eens naar die of die opname op YouTube, of op Spotify en dan weet je hoe het moet klinken"

..... Is dat écht zo vraag ik me dan direct af? Nu ik dit schrijf ben ik middenin de voorbereidingen voor een aantal aankomende concerten. Ik heb me de afgelopen weken/maanden zelfstandig verdiept in de muziek en heb een helder en duidelijk beeld van hoe ik denk dat het zou moeten klinken. Uiteraard ben ik ook nieuwsgierig naar wat anderen doen, en aangezien er weinig gelegenheid is om naar live-concerten te gaan met specifiek dit repertoire luister ik sinds een paar dagen nu dus ook naar YouTube en Spotify

Wat schetst mijn verbazing? Vrijwel alle opgenomen uitvoeringen zijn op veel plekken muzikaal heel slecht, ongelijk, verkeerde tempi, foute balans, slechte intonatie, sfeerloos en ook: er is sprake van een kopie-cultuur: je kunt

heel duidelijk horen wie naar wiens opname heeft geluisterd en daar bepaalde elementen van heeft gekopieerd, zomaar, voor mij als luisteraar zonder innerlijke muzikale noodzaak! Het overtuigt niet! Dit sterkt mij in mijn eigen overtuigingen, dat ik keuzes mag en dien te maken die IK noodzakelijk acht. Dat MIJN interpretatie de enige bestaande is op het moment dat IK het concert dirigeer. (NB: de enig bestaande is iets anders dan de enig juiste: de enig juiste bestaat sowieso NIET)

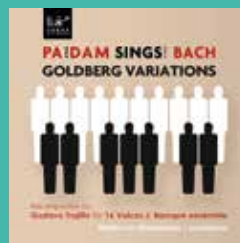
Dus: niet COPY maar KOPPIE KOPPIE

Tekst: Herman Schimmel

PADAM zingt Goldberg Variaties

Ook als je geen Bach-kenner bent, heb je vast wel iets gehoord van zijn Goldberg Variaties. Zeker de overbekende Aria. Gustavo Trujillo herschreef de 32 variaties voor koor en klein barokensemble. Het is een prachtig stuk werk geworden dat op de onlangs uitgebrachte CD wordt uitgevoerd door het kamerkoor PA'dam en barokensemble Collegium Delft onder leiding van Maria van Nieukerken. Behalve die prachtige Aria worden alle variaties op tekst gezongen. Trujillo koos daarvoor teksten uit kantates en aria's van Bach. Er wordt schitterend gemusiceerd op de

CD. Koor en instrumenten maken er een feest van om dit monumentale werk van Bach op deze manier uit te voeren. Het koor blijft soepel en transparant klinken in de complexe en virtueuze ritmiek. De oorspronkelijke variaties schreef Bach voor klavier. Trujillo herschreef de 32 variaties voor 16 stemmen. Juist door het gebruik van vocale muziek in combinatie met de barokinstrumenten

klinkt het als nieuwe muziek. En toch is het dat niet. Toen ik de CD beluisterde klonk de muziek mij heel vertrouwd in de oren. In het goed gedocumenteerde boekje schrijft Trujillo: "Ik heb alle losse steentjes van het bouwwerk weer in elkaar gezet. Ik heb geen noot veranderd of toegevoegd en de constructie is gelijk en herkenbaar gebleven. Toch is het een nieuw stuk geworden".

Meer informatie: www.padam.nu

Joep Franssens en zijn 'Harmony'

De Nederlandse componist Joep Franssens wil met gebruikmaking van tonale middelen vorm geven aan een toegankelijke muzikale taal met weinig neoromantische ondertonen. Onder invloed van de Amerikaanse minimal music en Oost-Europese mystici als Arvo Pärt, maakte hij het vijfdelige 'Harmony of the Spheres' (1994 – 2001). Het werk is gebaseerd op vijf teksten in het Latijn uit het werk van Spinoza. Hoewel Franssens' veelzijdige muzikale taal het niet gemakkelijk maakt hem te classificeren, wordt hij over het algemeen beschouwd als vertegenwoordiger van de zogeheten Nieuwe Spiritualiteit in Nederland. Willem Blonk sprak met de componist.

Nogal een titel, 'Harmony of the Spheres...! Tegen de achtergrond van de betekenis die hier in de Oudheid aan gegeven werd zeker.

"Het heeft met die Oudheid niet veel te maken. Ik heb er mijn eigen interpretatie aan gegeven. Het is ook niet ontstaan vanuit het concept dat ik een vijfdelig koorwerk ging maken. Het is eigenlijk spontaan ontstaan toen ik iets

voor het Hilliard Ensemble wilde schrijven. Ik ben altijd een enorme fan van ze geweest en zij boden die mogelijkheid. Een 'contest', een wedstrijd dus, waar ik anders doorgaans nooit aan meedoe. Het oorspronkelijke eerste deel voor die vier zangers was dan ook vierstemmig. Dat deel is een van mijn snelst gemaakte stukken ooit. In één maand, mei 1994. Over de hele cyclus heb ik 7 jaar gedaan. Ik was al jarenlang gefascineerd door Spinoza en van plan om een tekst van hem op muziek te zetten. Omdat de tekst een heel universeel karakter had, kwam ineens vanuit het niets Harmony of the Spheres naar boven. Ik dacht, dat moet het zijn, een enorme match. Het grote werk is dus genoemd naar de naam van het eerste deel. Het is nooit mijn intentie geweest om het idee van Pythagoras' Harmony of the Spheres letterlijk over te nemen. Wel het idee dat er uiteindelijk orde is in het universum. Ik wil uiting geven aan iets universeels. Dat is denk ik ook de reden dat het zoveel mensen aanspreekt. De CD-opname van het Nederlands Kamerkoor is na Canto Ostinato het meest beluisterde stuk op YouTube! Delen uit de cyclus zijn wereldwijd door heel veel koren uitgevoerd, tot de BBC Singers toe.

Heeft u affiniteit met de koorwereld?

Ja, maar die is eigenlijk door dit grote stuk ontstaan. De delen II en IV zijn vierstemmig en die zijn ook door veel amateurkoren uitgevoerd. Bijvoorbeeld door Kamerkoor Podevin en recent door het Leiderdorps Kamerkoor. Uiteindelijk heeft het VU-Kamerkoor het hele werk tweemaal uitgevoerd en opnieuw op CD gezet. Lastig voor amateurs zijn vooral het langzame tempo en de vele maatwisselingen. En het feit dat ze doorgaans in ruimtes met veel te weinig akoestiek repeteren. De compositie heeft écht een ruime akoestiek nodig, anders krijg je er geen beeld van. Ik heb momenteel een groot drieluik voor koor in de planning. Overigens gaat volgend jaar dirigent Klaas Stok de hele cyclus 'Harmony of the Spheres' uitvoeren.

[A] ♩ = 56 *sereno*

pp

Soprano
E a res li be ra

Alto
E a res li be

Tenor
E a res li be ra

Bass
E a res li be

of the Spheres'

Fragment *Harmony of Spheres, Movement III*, © Deuss Music, 's-Gravenhage

In een versie waarin de hoekdelen door strijkers worden uitgevoerd, de delen 2 & 4 door koor a capella en het derde deel door koor en strijkers samen. Een mooie toevoeging aan de oorspronkelijke versie, want zo komen alle drie de bezettingen aan bod en wordt het tevens mogelijk het hele werk in kleine bezetting uit te voeren. Ik heb overigens, meestal op verzoek talloze andere bewerkingen gemaakt van delen van het werk: strijkorkest, koor en orgel, saxofoonkwartet, saxofoonkwartet en orgel. Na de eerste uitvoering was destijds iedereen in de Pieterskerk in Utrecht flabbergasted. Dirigent, koor, publiek. Dat had ongetwijfeld te maken met de laatste woorden van Spinoza's tekst, 'Harten worden echter niet door wapens, maar door Liefde en Edelmoedigheid overwonnen'. Ze vielen als het ware naadloos samen met de muziek. Maar dat gevoel van overweldigd te zijn, had evenzeer met de locatie van doen: het leek of het stuk er eerst was en die prachtige kerk er later omheen was gebouwd.

'Ruimte scheppen' lijkt wel vooral een kenmerk van uw stijl.

Zeker, in één keer goed. Het eerste deel heb ik in tweede instantie achtstemmig gemaakt, om veel meer met metrische verschuivingen te kunnen werken. Daardoor krijg je als het ware 'wolkenmuziek'. Iemand vroeg eens of het stuk geschikt zou zijn voor een 'matrasconcert'. Ik denk waarom met name ook bij de jongere generaties mijn muziek zo aanspreekt, is omdat het tegemoet komt aan hun behoefte, aan hun hang naar spirituele beleving. Daar leent, met de juiste akoestiek, dit stuk zich uitstekend voor.

Heeft de foto op uw website, de pier van IJmuiden en de zee, ook met ruimte te maken?

Er is inderdaad geen plek die mij meer ruimte geeft, meer inspiratie, dan daar. Het is mijn 'buitenland'. Als ik vastloop ga ik daar een dag zitten en alles stroomt weer.

In 'Harmony of the Spheres' deel III is een strijkersensemble toegevoegd. Dit deel eindigt in een ruim 90 maten durende extatische sfeer. Koren noemen dat wel eens het 'jubelkoor' (zie het fragment van deel III). De overige delen zijn voor koor a capella, van vier- tot achtstemmig. Deel II en IV zijn relatief eenvoudig en qua tonaliteit het beste te 'behappen'. Franssens' muziek wordt uitgegeven door Deuss Music en beheerd door Albersen Verhuur B.V. Voor een offerte m.b.t. het geheel, losse delen of een zichtpartituur www.deussmusic.com. Tel. 070 3450865. De complete cyclus 'Harmony of the Spheres' is op YouTube (Joep Franssens -Harmony of the Spheres) te beluisteren. Alsmede de meeste overige composities van Franssens. www.joepfranssens.com

Inschrijving CantaRode 2018 gestart

In mei 2018 vindt in Kerkrade weer het internationaal koorfestival CantaRode plaats. De inschrijving daarvoor is gestart. Zangkoren uit binnen- en buitenland die aan het festival willen deelnemen, kunnen zich aanmelden. CantaRode 2018 vindt plaats van 10 tot en met 14 mei 2018 (Hemelvaartweekeinde) in Kerkrade.

Het internationaal koorfestival CantaRode wordt volgend jaar voor de vierde keer gehouden. Het festival bestaat uit vier onderdelen: een concours, workshops & masterclasses, concerten in de regio en een publieksevent. Aan het festival kunnen kamerkoren met een bezetting van 12 tot 40 leden deelnemen. Dit mogen gemengde koren of dames- of herenkoren zijn. Het festival is bedoeld voor amateurkoren, waartoe ook koren van universiteiten of conservatoria worden gerekend.

Inschrijven voor CantaRode internationaal koorfestival kan tot en met 15 december 2017 via www.cantarode.nl

Vocale en Muzikale dag Winsum

De KCZB Regio Noord organiseert op zaterdag 14 april 2018 opnieuw een muzikaal festival in Winsum, Groningen.

Het evenement zal plaatsvinden in vier kerken en andere locaties in Winsum. Dit is afhankelijk van het aantal opgegeven koren, muziekverenigingen, straatmuzikanten, popkoren, theaterkoren, shantykoren, muziekscholen, solisten, kindertheater, draaiorgels enz. De koren worden in de gelegenheid gesteld om twee maal twintig minuten op te treden in twee verschillende kerken en ook om een extra buitenoptreden te verzorgen.

De korpsen zullen één of meerdere optredens verzorgen in één kerk en op andere locaties. Om nog meer vocale en muzikale klanken te laten horen in het dorp Winsum zullen er ook shantykoren optreden op het dorpsplein en andere locaties. Straatmuzikanten worden door middel van persberichten en advertenties uitgenodigd om ook 'acte de présence' te geven. Fanfareorkesten zullen in het dorp musiceren en op de plaatsen waar de zang zal wegebben zullen klanken worden gehoord van draaiorgels.

De muzikale dag wordt afgesloten met een gezamenlijk muziekwerk waarvoor koren, die zich aanmelden voor deze dag, eind januari 2018 de muziek ontvangen.

Meer informatie: regionoord@kczb.nl

VolKoren.tv brengt de koorwereld in beeld

Op 1 oktober 2017 is VolKoren.tv gelanceerd, hét nieuwe online videonetwerk van de Nederlandse koorwereld. Iedere week worden video's getoond van recente concertclips en interviews met dirigenten en componisten tot toegelichte meesterwerken en koorportretten uit alle genres.

Met duizenden koren en meer dan een miljoen (amateur)zangers is Nederland een echt korenland. Ruben Smits van VolKoren.tv: "de ambitie van VolKoren.tv is om de gehele koorwereld zichtbaar te maken voor een groot en breed publiek. Samen brengen we het kanaal en daarmee de etalage van de Nederlandse koorsector verder." VolKoren.tv produceert niet alleen zelf de video's, maar biedt koren ook de mogelijkheid om eigen opnames in te sturen. Heeft u een kwalitatief hoogwaardige opname van een concert, interview of iets anders? Stuur de opname naar de redactie, en wie weet wordt het daarna gepubliceerd op VolKoren.tv. Informatie: www.volkoren.tv

De koormap van

Janny Poel

De koormap is deze keer in handen van Janny Poel, 53 jaar jong (zegt ze zelf), woonachtig in Beilen. Ze staat dagelijks als leerkracht voor groep 7/8 op de basisschool en heeft al jaren een lat-relatie. Ze vertelt over een (bijna) levenslange zangloopbaan in koorverband.

“Al sinds de lagere school zing ik, eerst in een kinderkoortje, daarna in een jeugdkoor en nu bij zang- en muziekgroep Sing-It in Beilen, bij de sopranen. Muziek heb ik van huis uit meegekregen. Mijn ouders zongen in het koor van de kerk. Ook bespeelden ze allebei een instrument, mijn moeder banjo in een mandolineorkest en mijn vader de grote trom bij de fanfare.”

“Als klein meisje kreeg ik blokfluitles op de muziekschool, waarna ik ongeveer vijf jaar orgelles heb gehad. Later heb ik voor mezelf nog een tenorfluit gekocht waar ik overigens niet veel meer op gespeeld heb. Op de Pedagogische Academie was het handig dat ik muziek kon lezen en blokfluit en orgel speelde. Ook nu heb ik er nog profijt van, ik pak de muziek tijdens de repetities snel op...”

In haar koor is ze een oudgediende. “Momenteel zing ik alweer ruim 25 jaar, sinds de oprichting, bij Sing-It, een koor met ruim dertig leden, uit de wijde omgeving van Beilen. Ons tienjarig jubileum hebben we gevierd met een CD-opname. Wat waren we trots! Wie die nu beluistert zal merken dat ons niveau met de gemiddelde leeftijd meegegroeid is. Het koor staat sinds zeven jaar onder leiding van Joop Ploeg, een dirigent die ons graag op een hoger plan brengt. We worden begeleid op piano door Andy Dekker.” Wat zingen jullie zoal? “Ons repertoire bestaat uit christelijke en populaire nummers, van John Rutter tot U2, van You raise me up tot Pak maar mijn hand en alles daartussen, zowel Nederlands- als Engelstalig. Van gedragen tot up-tempo. We zingen tijdens kerkdiensten en werken mee aan concerten zoals bijvoorbeeld met AMDG, een muziekvereniging uit Beilen van een zeer goed niveau. Ook werken we voor concerten samen met andere koren.”

“Soms geven we zelf een concert, zoals afgelopen jaar ter gelegenheid van ons 25-jarig jubileum. De begeleiding werd voor de gelegenheid aangevuld met

gitaar en drums, bespeeld door zoons van onze leden. Ook een aantal kinderen van andere leden bracht nog een lied ten gehore. Tijdens dit concert kwamen naast familie, vrienden en andere belangstellenden ook verschillende oud-leden kijken en luisteren. Iedereen was verbaasd van de groei die we hebben doorgemaakt.”

“Op 25 november en Eerste Kerstdag zijn onze volgende optredens, allebei in Beilen. Voor 25 november wordt muziek in het teken van Israël gezocht en voor Kerst zijn we nieuwe nummers aan het instuderen. Het mooie van ons brede repertoire is dat er altijd wel passende nummers bij een optreden gevonden kunnen worden.”

Heb je persoonlijke favorieten? “Let me entertain you (van Robbie Williams) en For the beauty of the earth (van John Rutter) vind ik mooie stukken. Heel verschillend, maar dat is ook het leuke van zingen bij Sing-It: de diversiteit in nummers.”

Website: www.singitbeilen.nl

Zang- en muziekgroep Sing-It, op de foto gezet bij het 25-jarig bestaan

Sopranen

LAUREN ARMISHAW, sopraan. Den Haag, lauraat Vocalisten Presentatie 2009, specialist in barok/klassiek/20ste eeuw, tel. 06-42065436; www.laurenarmishaw.com
ELMA VAN DEN DOOL, sopraan. Oude Amersfoortseweg 323, 1212 AG Hilversum, tel. 035-6833533, e-mail: elmavddool@live.nl; www.elmavandendool.nl
MARLEEN VAN DIJK, sopraan. Oratorium, lied, opera, concertzangeres. Smidstraat 74, 2231 EN Rijnsburg, tel. 071-4027932/06-20417256, e-mail: marleenvandijk@xs4all.nl
LISETTE EMMINK, sopraan. Concertzangeres. Van Boetzelaerstraat 84, 2406 BG Alphen aan den Rijn, tel. 0172-491589, e-mail: info@lisette-emmink.nl
TAMARA ESTER, sopraan. Ooster Oenerweg 33, 8167 PB Oene, tel. 0578-617160, e-mail: info@deklinkfontein.nl; www.deklinkfontein.nl
MARLEEN EVERINK, sopraan. Maastricht, tel. 06-28832907, e-mail: marleeneverink@hotmail.com; www.marleeneverink.com
MARJORIE GINCZINGER, sopraan. Ridder Thibaldstraat 38, 6444 EC Brunssum, tel. 045-5275612, e-mail: m-ginczinger@ziggo.nl; www.ginczinger.nl
JENNY HAISMA, sopraan. Rotterdam, tel.: 06-13308987; e-mail: jenny.haisma@gmail.com
SELMA HARKINK, sopraan. Hilversum, tel. 06-41253826, e-mail: elma.harkink@gmail.com; www.selmaharkink.com
GONNIE VAN HEUGTEN, sopraan. Utrecht, tel. 06-44676699, e-mail: gonnievanheugten@gmail.com; www.gonnievanheugten.com
TITIA VAN HEYST, lyrische sopraan. Veelzijdig repertoire in oratorium en kamermuziek. Informatie/boekingen: 06-25010423; www.titivanheyst.nl
HELEEN KOELE, lyrische sopraan. Eigenhaardstraat 8, 8012 VG Zwolle, tel. 038-4211183, e-mail: heleenkoele@gmail.com
IRIS DE KOOMEN, sopraan. Molenaarstraat 7, 6701 DM Wageningen, tel. 0317-621007, e-mail: irisdekoomen@upcmail.nl
MARJAN KUIPER, sopraan. Lisseiland 26, 2285 JT Rijswijk, tel. 070-3947003, e-mail: kuiper.mh@gmail.com; www.marjankuiper.nl
IRENE MAESSEN, sopraan. Boschstraat 79, 5301 AC Zaltbommel, tel. 0418-511419, e-mail: irene.maessen@xs4all.nl; www.irenemaessen.nl
BAUWIEN VAN DER MEER, sopraan. Utrecht, tel. 06-25531227, e-mail: bauwienvandermeer@gmail.com; www.bauwienvandermeer.nl
NATHALIE MEES, sopraan. Bankstraat 67, 2585 EH Den Haag, tel. 070-3222656/06-11061264, e-mail: nathaliemari@12move.nl; www.nathaliemees.nl
HIEKE MEPPELINK, sopraan. Nobellaan 1, 2105 TE Heemstede, tel. 023-7434196/06-27047797; www.hiekemeppelink.nl
INGRID NUGTEREN, lyrische sopraan. Oratorium. Utrecht, tel. 06-13636999, e-mail: ingridnugteren@hotmail.com; www.ingridnugteren.nl
TANJA OBALSKI, sopraan. Barok, klassiek, historische uitvoeringspraktijk, tel. 06-24525496 e-mail: info@tanjaobalski.nl; www.tanjaobalski.nl
CLAUDIA PATACCA, sopraan. Timiaanlaan 7, 7573 BZ Oldenzaal, tel. 06-53737747, e-mail: claudia@patacca.nl; www.patacca.nl; www.giravoce.nl
LUTHINE POSTUMA, sopraan. H. Steenbeekhof 25, 8264 BZ Kampen, tel. 038-3326029, e-mail: luthine@kavoca.com
ANNELIES PRINS, sopraan. Schiedam, tel. 010-4270639/06-26330285, e-mail: operazang@gmail.com; www.operazang.nl; www.youtube.com
ELISA ROEP, sopraan. L. Wentstraat 27, 1018 MS Amsterdam, tel. 020-6125680, e-mail: elisaroep@hotmail.com
TINEKE ROSEBOOM, sopraan. Breed repertoire in oratorium, koorwerken en kamermuziek. Tel. 06-17903456, e-mail: info@tinekerosboom.com; opnames.in.beeld en geluid: www.tinekerosboom.com
JUDITH SPORTEL, sopraan. Concert/oratorium. Hoogeveen, tel. 06-13359225, e-mail: judith.sportel@kpnmail.nl; impresariaat.tel.035-5426280, e-mail: info@koxvocaal.nl
CAROLINE STAM, sopraan. Prins Hendrikstraat 67, 1501 AN Zaandam, tel. 075-6700456, www.carolinestam.nl
MARJON STRIJK, sopraan. Muiderlot 1, 3813 RR Amersfoort, tel. 033-4807742; www.marjonstrijk.nl
INEKE VLOGTMAN, mezzo-sopraan. Concert, oratorium, opera, lied. Tel. 038-4601760, 06-50611013, e-mail: inekevlogtman@ziggo.nl
CLARA DE VRIES, sopraan. Oregonoweg 39, 8042 NT Zwolle, tel. 038-4549164/06-51117848, e-mail: claradevries@gmail.com

HANNEKE DE WIT, sopraan. Kea Boumanstraat 48, 6833 LK Arnhem, tel. 06-26968597, e-mail: info@hannekedewit.nl; www.hannekedewit.nl
SABINE WÜTHRICH, sopraan. Passeerdersstraat 67, 1016 XB Amsterdam, tel. 020-6251361/06-24551349, e-mail: sabinewuethrich@hotmail.com; www.sabinewuethrich.com

Alten

MARJOLEIN AARTSEN, alt. Oratorium/opera, o.a. Bach, Händel. J.J. Cremerstraat 10 II, 1054 TD Amsterdam, tel. 020-6851240, e-mail: m.aartsen3@upcmail.nl
IRMGARD VON ASMUTH, mezzo-sopraan. Zeemansstraat 39, 1506 CT Zaandam, tel. 06-19747370, e-mail: irmgardvona@dds.nl
LIEKE BEIRNAERT, alt/mezzo-sopraan. Oratorium, opera en lied. tel. 06-53749351, e-mail: info@liekebeirnaert.nl; www.liekebeirnaert.nl
EMMA BROWN, (UK, 1985), alt/mezzo-sopraan. Concertzangeres, oratorium, lied, opera, tel. 06-34217659; e-mail: ejebrown@gmail.com; www.ejebrown.com
PETRA DE BRUIN, alt-mezzo-sopraan. Oratorium, concert, tel. 026-3115158/06-40492419, e-mail: fjp.de.bruin@gmail.com
RUT CODINA PALACIO, alt/mezzo-sopraan. Spaanse concertzangeres, warme stem voor oratorium, opera of lied; ook te boeken samen met pianist Jean-Baptiste Milon, tel. 06-28347723, e-mail: rutcodinapalacio@gmail.com; www.rutcodinapalacio.com
JUDITH VAN DEN DOOL, alt/mezzo-sopraan. Oratorium, opera, lied. Informatie/boekingen: 06-12190881, e-mail: judithvdool@gmail.com; www.judithvandendool.com
GEA GIJSBERTSEN, alt/mezzo-sopraan. Oratorium, operette, musical, lied, Brandweg 9, 7771 DA Hardenberg, tel. 0523-268464, e-mail: geagijsbertsen@hotmail.com
ELINE HARBERS, alt. Oratorium, concert, lied, opera, Horst-lindelaan 108, 7522 JK Enschede, tel. 053-4328328, e-mail: info@elineharbers.nl; www.elineharbers.nl
SARA KLEIN HORSMAN, alt/mezzo. Sassenstraat 80A, 8011 PD Zwolle, tel. 06-43285530; e-mail: sarakleinhorsman@hotmail.com; www.sarakleinhorsman.com
MERIAM DE KORTE, alt/mezzo-sopraan. Voor boekingen: Het Blauwe Impresariaat, Renstraat 8A, Utrecht, tel. 06-83154240; e-mail: meriamdekorte@icloud.com
MARGA MELERNA, alt/mezzo-sopraan. Oratorium, opera, klassiek religieus liedrepertoire. Bussum, tel. 035-6982930/06-21520661, e-mail: margamelerna@ziggo.nl; www.margamelerna.nl
MAAIKE MOLENAAR, alt/mezzo. Tel. 030-2313392/06-30927727, e-mail: maaikemolenaar@online.nl
MARGA OCKHUIJZEN, alt. Rotterdam, email: margaockhuijzen@gmail.com; www.harjopasveer.nl
ANNEMIEKE VAN DER PLOEG, alt/mezzo-sopraan. Cantates, oratorium, opera, tel. 06-46393474, e-mail: ploegam13@gmail.com; www.annemiekevanderploeg.nl
LYSBETH RIEMERSMA, contralto. Oratorium, opera, lied, Wyldsang 15, 9244 HJ Beetsterzwaag, tel. 0512-382070, fax 0512-382260, e-mail: lysbethriemersma@me.com
JOSÉ SCHOLTE, alt. Julianalaan 77, 3722 GG Bilthoven, tel. 030-2218850/06-21407405, e-mail: j.scholte12@kpnplanet.nl
MIRJAM SCHREUR, alt/mezzo. Oratorium, lied en opera, gecoacht door Jard van Nes, tel. 06-15052923. Contact rechtstreeks of via agent: www.mirjamschreur.nl
ANNETTE STALLINGA, alt. Tel. 026-8485475/06-27512771, e-mail: as@annette-stallinga.nl; www.annette-stallinga.nl
PETRA STOUTE, alt/mezzo. Amersfoort, tel. 06-21232112, e-mail: petrastoute@gmail.com; www.petrastoute.blogspot.com
MARTINE STRAEßER, alt/mezzo. Oudshoornseweg 114b, 2401 LC Alphen aan den Rijn, tel. 0172-769057/06-22237481, e-mail: straesser@zonnet.nl
MARIËTTE WITTEVEEN, alt. Oratorium, o.a. Bach passies. Copernicusstraat 148, 2561 XD Den Haag, tel. 070-7444455/06-85197414, e-mail: info@mariettenollen.nl

Tenoren

REIN KOLPA, Hyacintenlaan 1, 1215 BA Hilversum, tel. 035-7725731/06-22711778, e-mail: rein@reinkolpa.nl
LEON VAN LIERE, tenor. Tel. 06-24711875; e-mail: info@leonvanliere.nl of Pollock Artists Management, tel. 020-6255599; e-mail: pollock@chello.nl
ARCO MANDEMAKER, tenor. Van Hemessenkade 37, 2481 BH Woubrugge, tel. 0172-517095/06-20563361, e-mail: a.mandemaker@kpnplanet.nl; www.arcomandemaker.nl

AART MATEBOER, tenor, oratorium. Noordtjijstraat 34, 8266 DG Kampen, tel. 038-3326603/06-13575448, e-mail: mateboeraart@gmail.com
JULES SCHAAP, tenor. Tedingerbroekweg 27, 2631 NH Nootdorp, tel. 06-30338703 of 015-3100440, e-mail: info@julesschaap.com
JAN-WILLEM SCHAAFSMA, tenor. Tel. 06-43901059, e-mail: jwschaaf@gmail.com; www.janwillemschaafsma.com. Contact rechtstreeks of via agent.
JOS VAN DER VELDE, tenor, tel. 010-2235025, e-mail: josvandervelde@planet.nl

Counter tenoren

ROB MEIJERS, counter-tenor/altus. O.a. Bach, Händel, oratoria, Carmina Burana; tel. 06-50416978, e-mail: robmeijers1978@hotmail.com; www.robmeijers.com

Bassen

JAN ALOFS, baszanger voor oratorium, liederen, opera. Eindstraat 25, 6099 BE Beegden, tel. 0475-573435
PETER ARINK, bas/bariton. Opera, concert. De Stegge 9, 7337 ND Lievelede, tel. 06-25091235, e-mail: peter.arink@kpnmail.nl
JOEP BROCHELER, bas/bariton. Opera, concert en oratorium, Lavendellaan 11, 5582 GE Aalst-Waalre, tel. 040-2212461, e-mail: joepbrocheler@hotmail.com
PIETER HENDRIKS, bariton. Violentstraat 138, 1214 CP Hilversum, tel. 06-18183568
HENK VAN HEIJNSBERGEN, Burg. Vijlbriefstraat 23, 1551 TJ Westzaan, tel. 075-6356724, e-mail: heij1961@planet.nl
FRANS HUIJTS, bariton. Bierkade 17c, 2512 AB Den Haag, tel. 070-3832138, e-mail: info@franshuijts.nl
BAS KUIJLENBURG, bas/bariton. Hoefblad 13, 4102 JP Culemborg, tel. 0345-522090, e-mail: info@baskuijlenburg.nl; www.baskuijlenburg.nl
PIERRE MAK, bariton. Oratorium, lied, concert. Egidiusstraat 7hs, 1055 GK Amsterdam, tel. 06-50212824
MATTHIJS MESDAG, bariton. Valkenburgerstraat 30e, 1011 LZ Amsterdam, tel. 06-19616464, e-mail: info@matthijsmesdag.nl; www.matthijsmesdag.nl
ROBBERT MUUSE, bariton. Concert, oratorium, lied & opera, tel. 06-10415488, e-mail: info@robbertmuuse.com; contact rechtstreeks of via agent: www.robbertmuuse.com
EVERT JAN NAGTEGAAL, bariton. Oratorium, lied, concert. Schoolstraat 26, 3581 PV Utrecht, tel. 030-2321088; www.ejn.cjb.net
FRANS VAN ROOIJEN, bas-bariton. Oratorium, lied, coaching. Den Haag, tel. 06-44660093, e-mail: fjvr@ziggo.nl (ook via www.boeksolisten.nu); www.fransvanrooijen.net
MARTIJN SANDERS, bariton. Contacten via Pollock Impresariaat, Valkenburgerstraat 30*, 1011 LZ Amsterdam, tel. 020-6255599, e-mail: pollock@chello.nl
LARS TERRAY, bariton. Dostojevskisingel 329, 1102 XM Amsterdam, tel. 020-6953607
DANIEL VECHT, bas-bariton. Oratorium, lied, concert. Sassenstraat 80A, 8011 PD Zwolle, tel. 06-26024896, e-mail: info@danielvecht.nl; www.danielvecht.nl
SINAN VURAL, bariton. Funenpark 319, 1018 AK Amsterdam, tel. 020-6993181/06-26854799, e-mail: s.vural@upcmail.nl; www.sinanvural.nl

Instrumentalisten

JAAP EILANDER, pianist voor recitals, solo's, koor- & solistenbegeleidingen, tel. 06-53641413; e-mail: info@jaapeilander.nl
ARJAN VAN HEES, organist, pianist, dirigent, continuospeeler voor concerten en (koor)begeleidingen, e-mail: info@arjanvanhees.nl; www.arjanvanhees.nl
HEIN HOF, uitvoerend musicus orgel, clavecimbel in Amersfoort. Kistorgel- en clavecimbelverhuur, tel. 033-4630673/06-33720462; e-mail: heinhof@ziggo.nl
IMPERIAL BRASS KOPERENSEMBLES, inlichtingen Arjan Post, tel. 0525-662042 of www.imperialbrass.nl
ANDRÉ DE JAGER, organist, orgelleraar, componist/arrangeur voor muziek op maat, tel. 078-6411336/06-22489601, e-mail: info@andredejager.nl; www.andredejager.nl
ARIE DE KORTE, ervaren organist, pianist en dirigent voor begeleiding tijdens kerkdiensten, concerten, etc., tel. 06-53946684, e-mail: arie@ariedekorte.nl
LINEKE LEVER, uitvoerend musicus piano voor kooruitvoeringen, ensembles, opnames etc. Ook mogelijkheden met pianoduo. Informatie: tel. 06-41391515; e-mail: linekelever@gmail.com; www.linekelever.nl

DICK LE MAIR, voor medewerking aan concerten met vibrafoon, marimba of slagwerk (klassiek en modern). Tevens composities en arrangementen voor koor en orkest. Informatie: tel. 06-54304078; e-mail: dicklemair@solcon.nl; www.dicklemair.nl

DIRK LUIJMES, ervaren organist, klavecijnist, -harmoniumspeler. Tevens kistorgel-, klavecimbel- en (drukwind) harmoniumverhuur. Informatie: tel. 024-3792558, e-mail: dirkluijmes@hotmail.com

MAARTEN PLUG, all round trombonist (master), tel. 06-42073740; e-mail: maarten.plug79@gmail.com

ROEL PRAAS, pianist/begeleider van koren, instrumentalisten en zangers. Tevens solo-repertoire. Wanne 9, 7641 HE Wierden, tel. 0546-576638; www.praas-piano.nl

TROMPETDUO ARJAN EN EDITH POST, Zuiderzeestraatweg West 42, 8085 AG Doornspijk, tel. 0525-662033; www.aemuziek.nl

SUSANNA VEERMAN & WIM DOES, ervaren begeleiders orgel, piano, continuo voor kooruitvoeringen, zangsolisten en instrumentalisten. Orgel/piano quatre-mains duo mogelijk, tel. 055-3014243, www.susannaveerman.nl of www.wimdoes.nl

MICHA VAN WEERS, pianosolo en 4-handig duo (uitvoerende musicus) voor professionele concertbegeleiding, tel. 06-15083710, e-mail: michavanweers@gmail.com; www.michavanweers.com

RONNY WEIJS, organist, pianist voor (koor)begeleidingen, tel. 038-3868468/06-21493454, e-mail: weijs.r@home.nl; www.ronnyweijns.nl

GERARD VAN DER ZIJDEN, Rotterdam-Delfshaven, organist, pianist en koordirigent, tel. 06-16616442, e-mail: info@gerardvanderzijden.nl; www.gerardvanderzijden.nl

HENK VAN ZONNEVELD, UM orgel & klavecimbel, tel. 035-6219937/06-26358608, e-mail: henkvanzonneveld@chello.nl; www.henkvanzonneveld.nl

Orkesten

ARS MUSICA ORKEST, professioneel, flexibel orkest met jonge musici. Verzorgt begeleidingen van hoge kwaliteit. Boeking via info@stichtingarsmusica.nl

AtotZ: NATIONAAL SYMFONISCH KAMERORKEST, professioneel, enthousiast, flexibel, alles in eigen beheer en betaalbaar. Offertes op maat, incl. afdracht sociale- en fiscale premies, tel. 06-28120878, e-mail: info@naska.nl; www.naska.nl

BAROKORKEST FLORILEGIUM MUSICUM, professionele koorbegeleiding op historische instrumenten voor heel Nederland. Tevens losse verhuur kistorgel (Klop 8-4-2-3). Informatie: tel. 06-19834162, Paul van der Linden, e-mail: info@florilegiummusicum.nl; www.florilegiummusicum.nl

CAPPELLA MARIA BARBARA, uw barokorkest voor koorbegeleidingen, tel. 035-6219937/06-26358608, informatie: henkvanzonneveld@chello.nl; www.henkvanzonneveld.nl

DORDTS KAMER ORKEST, jarenlange professionele ervaring in koorbegeleiding, met flexibele bezetting. Informatie: Ad van der Sijde, e-mail: info@dordtskamerorkest.nl; www.dordtskamerorkest.nl

FLAIR, allround, professioneel orkest met jonge musici en flexibel bezetting, dat bijzonder repertoire als uitdaging ziet. Offerte incl. loonadministratie; www.demuzenval.nl/flair

HET HELIOS ENSEMBLE is een professioneel ensemble dat sinds 1991 in de Nederlandse muziekwereld actief is. Flexibel in bezetting. Musici zijn vanaf trio tot kamerorkest inzetbaar voor barokrepertoire op authentieke instrumenten tot hedendaagse muziek. Contact: www.wolfganglange.nl/heliosensemble en/of via 06-40143163.

HET PROMENADE ORKEST, professioneel, toegewijd: voor al uw koorbegeleidingen in alle mogelijke bezettingen. Inlichtingen: Rolf van Kreveld, tel. 075-6703054, e-mail: info@hetpromenadeorkest.nl

HOLLAND SYMFONIE ORKEST, de deskundigheid en ervaring die uw koor verdient. Tel. 010-2361897, Ad Murck, tel. 06-14970552, Léon de Laat, tel. 06-24660609, e-mail: hoc@koorbegeleidingen.nl

L'ORCHESTRA PARTICOLARE, in elk genre bijzonder. Informatie: Arjan Post, tel. 06-54787335; e-mail: info@bijzonderorkest.nl

NEDERLANDS BEGELEIDINGSORKEST, professioneel en gepassioneerd. Verzorgt al 20 jaar begeleidingen van hoge kwaliteit voor een redelijk (all-in) bedrag. Informatie: tel. 026-4439601/06-81093180, e-mail: info@nederlandsbegeleidingsorkest.nl; www.nederlandsbegeleidingsorkest.nl

PROJECTORKEST TWENTE is een semi-professioneel begeleidingsorkest met flexibele bezetting, gunstige prijs/kwaliteit verhouding, midden/oost Nederland, tel. 0547-276448/06-53767980; www.projectorkesttwente.nl

STRIJKLICHT, Professioneel, flexibel en betaalbaar. Klassiek of licht. Frank Rutgers, Mariëtte Laport, Bovenweg 233, 1834 CM Sint-Pancras, tel./fax: 072-5643637, 06-53610228 of 06-20419611

ADEMAMUSICA, levert alle denkbare diensten op muziekgebied: coaching, training en begeleiding van groepen en dirigenten, muziekjournalistiek, begeleiden en organiseren van evenementen, fondsenwerving en sponsoring. Kijk op www.ademamusica.nl

ANNETT ANDRIESEN, mezzo-sopraan, IVC directeur, adviseur opera, coaching/carrière adviezen, tel. 06-20570385, e-mail: andriesen@edwinrutten.nl

GORCUM BOYS CHOIR, de choristers van het GBC werken graag mee aan uw uitvoering van de Matthäus Passion. Daarnaast ook zelfstandige optredens met het gehele koor.

Inlichtingen: 06-42904168 of dirigent@gorcumbboyschoir.nl

KISTORGEEL, te huur van Cappella Gabrieli, uniek klopporgeltje uit 2007, 1x renaissance 8-voet (1610) en 1x barok 8-voet. Het klavier kan chromatisch een grote secunde omhoog en een reine kwart naar beneden verschoven worden. Geen busje nodig voor transport. Huurprijs in overleg, tel. 06-14487661

MANNENKOOR ALBATROS, Pekela. Spec. Russisch repertoire, negro-spirituals, tel. 0597-618285; www.albatros-koor.nl

HAAGS MATROZENKOOR, dit jongenskoor werkt mee aan concerten en treedt ook zelfstandig op, e-mail: info@matrozenkoor.nl; www.matrozenkoor.nl

KAVÓCA (KAMPER VOCAAL ENSEMBLE), Luthine Postuma en ensemble verlenen op aanvraag medewerking aan concerten of verzorgen concert-lezingen. Inlichtingen: tel. 038-3326029

KOOR- EN ORKESTDIRECTIE, les in dirigeertechniek, repetitietechniek, literatuurkennis. Voor meer informatie: Wim van Herk, tel. 0186-579101 of www.wimvanherk.nl

IMPRESARIAAT KOX VOCAAL 'DESKUNDIG EN BETROUWBAAR' Padangstraat 3, 3742 CX Baarn, tel. 035-5426280, e-mail: info@koxvocaal.nl; www.koxvocaal.nl

PODIUM, te huur demontabel podium diverse elementen voor 17 tot 150 personen voor professionele presentatie van uw koor. Wordt opgebouwd, billijke prijs. Informatie: dhr. R.L. Aslander, tel. 0523-267284/06-13251687

POLLOCK ARTISTS MANAGEMENT, Impresariaat, Valkenburgerstraat 30*, 1011 LZ Amsterdam, tel. 020-6255599, e-mail: pollock@chello.nl; www.pollock.nl

RODER JONGENSKOOR, Solisten en koor verlenen op aanvraag medewerking aan concerten. Tevens zelfstandige optredens. Inlichtingen SKKN, Postbus 144, 9300 AC Roden, tel. 06-22219015, e-mail: info@roderjongenskoor.nl

Colofon

Redactie

Herman Schimmel, hoofdredacteur

Met medewerking van

Hilbrand Adema	Sheila Conolly
Willem Blonk	Thea Endedijk
Edith Boeker	Bernhard Touwen
René de Cocq	

Fotografie

Anne Bonthuis	Jan Koops
Marco Borggreve	Deen van Meer
Jan Hordijk	Annelies van der Vegt
Ellen Koelewijn	Gerrit de Vries

Kopij en persberichten

Uiterlijk de 1e van de maand voorafgaand aan de maand van verschijning dienen kopij en persberichten in het bezit van de redactie te zijn (vocaal@kczb.nl)

Advertenties

Tarieven voor advertenties in Vocaal (exclusief 21% BTW): Achterpagina € 780,- (kleur), binnenwerk zwart/wit: 1 pag. € 560,-; 1/2 pag. € 280,-; 1/4 pag. € 140,-; 1/8 pag. € 89,50. De ledenkorting voor KCZB leden voor een 1/8 pagina is 40% en voor een 1/4 pagina 20%. Toeslag kleur: 25%. Kortingen worden toegepast bij:

- 3 plaatsingen binnen 6 maanden: 10%
 - 5 plaatsingen binnen 1 jaar: 15%
- Solistenrubriek (exclusief 21% BTW): Eerste drie regels € 37,50 per regel extra € 28,50 Aanlevering uiterlijk de 15^e van de maand voorafgaand aan de maand van verschijning bij het bureau van de KCZB.

Abonnementen

Particulier € 12,50 per jaar. Collectief € 8,75 per jaar. Wijziging in aantal collectieve abonnementen alleen per 1 januari.

Adres Vocaal

KCZB - Koningin Wilhelminalaan 2
2252 GN Voorschoten
Tel.: 071 - 5605555
E-mail: vocaal@kczb.nl
Internet: www.kczb.nl

Overname artikelen

Voor overname van artikelen uit Vocaal is toestemming nodig van de KCZB, e-mail: bestuur@kczb.nl Bij publicatie dienen de bron, de datum en de auteur vermeld te worden.

Vormgeving en drukwerk

dpn-rikken print, Nijmegen

Opplage

6.500 exemplaren - ISSN 0166-6193

Een leven lang zingen

nieuwe methode om kinderen te leren zingen

Onlangs verscheen bij de KCZB het eerste deel van de methode 'Een leven lang zingen' van Rintje te Wies.

Het introductiepakket bestaat uit:

- Cymbaalkoffer met cymbaal (melodieharp) en plectrum
- Melodiekaarten in een ringband
- Handleiding voor cymbaal
- Cursusmethode 'Een leven lang zingen - deel 1'

Prijzen

De introductieset kost voor KCZB-leden € 80,-. Voor niet-leden € 95,-.

Een los cursusboek kost € 15,00 voor leden en € 17,50 voor niet-leden.

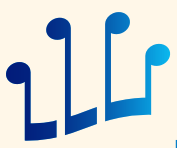
Te bestellen bij úw KCZB

E muziekhandel@kczb.nl

I www.kczb.nl

T 071- 560 55 52

kczb